

Orientacinė savaitė „Draugaukime!“

Rugsėjis – naujų pradžių metas. Kol vieni mokiniai sugrįžta į pažįstamas klases ir pas draugus, kiti žengia visiškai naują žingsnį – keičiasi ne tik mokykla, bet ir visa aplinka, mokytojai, klasės draugai. Šios permainos – didelis įvykis ne tik vaikams, bet ir jų šeimoms bei, žinoma, mokytojams.

Esame įpratę daug girdėti apie pirmokų adaptaciją mokykloje, šia tema išleistas ne vienas puikus leidinys. Tačiau svarbu nepamiršti, kad pokyčius patiria ne tik pirmokai – jie ne mažiau svarbūs penktokams ir devintokams, taip pat visiems klasių naujokams, o po ilgos vasaros pertraukos – ir visiems kitiems vaikams. Todėl papildomas dėmesys santykiams su vaikais mokslo metų pradžioje, nepriklausomai nuo klasės, gali kurti stebuklus.

Kviečiame mokyklas pirmąjį mokslo metų savaitę jungtis prie savaitės „Draugaukime“ ir pateikiame nebaigtinį, dešimties idėjų sąrašą, kuriuo galite užtvirtinti jau vykdomas praktikas arba įsikvėpti gerųjų kitų mokyklų pavyzdžių.

Kodėl svarbi tinkama adaptacija?

Teigiami mokinių tarpusavio santykiai gali paskatinti akademinę sėkmę. Vienas kitą palaikantys bendraklasiai pasižymi didesne motyvacija, įsitraukimu ir pasitikėjimu savimi, kurie savo ruožtu prisideda prie geresnių mokymosi rezultatų (OECD, 2017). Mokytojų rolė yra ypač svarbi sukuriant įtraukią ir palaikančią klasės atmosferą bei numatant realistiškus mokymosi tikslus (OECD, 2017). Tarptautinės organizacijos pabrėžia, kad stiprus priklausymo mokykloje jausmas ir bendradarbiavimas tarp mokinių skatina emocinę gerovę ir mokymosi pažangą (OECD, 2017, 2024a). Mokyklos, kurios kuria puoselėjančią psichosocialinę aplinką, kurioje klesti tarpusavio ryšiai, dažniausiai pasiekia geresnių akademinų rezultatų (IIEP, UNESCO). Svarbu pabrėžti ir tėvų paramos svarbą, kuri yra susijusi tiek su geresne mokinių savijauta, tiek su aukštesniais akademiniais pasiekimais (OECD, 2024b).

Kas gąsdina vaikus ir jų tėvus?

Nežinia

Keičiant mokyklą ar pakopą, keičiasi aplinkos, mokymosi krūvis, mokymosi standartai, vertinimo sistema ir naujas mokinio vaidmuo. Mokiniai atsineša skirtingas mokymosi patirtis ir akademinis gebėjimus. Mokykloje gali pasitaikyti, kai kiekvienas dalyko mokytojas turi savitą vertinimo tvarką, kaupiamojo vertinimo sistemą, reikalavimus kontroliniams, savarankiškiems, grupiniams darbams ar pristatymams. Todėl labai svarbu iškart kuo paprasčiau bei aiškiau supažindinti vaikus (ir tėvus) su mokyklos vidaus tvarkomis, susitarimais, mokinių elgesio taisyklėmis, mokytojų vertinimo tvarkomis ir visais kitais dokumentais.

Naujų santykių kūrimas

Ateidami į naujai formuojamą klasę ar mokyklą vaikai gali jausti nerimą, įtampą, patirti vienišumo, atstūmimo ir dar daugelį kitų jausmų. Neramu, kaip klostysis nauji vaikų santykiai su auklėtoja(u), tarp vaikų, su mokytojais ir tėvais. Socialiniai įgūdžiai, asmeninės savybės vieniems leidžia lengvai ir natūraliai megzti naujus santykius, prisitaikyti aplinkoje, tačiau kitiems tai yra iššūkis. Tad labai svarbu padėti vaikams atpažinti ir įvardinti emocijas, užtikrinti saugumo jausmą. Svarbu jiems leisti pajauti, kad jų bręstančios asmenybės priimanamos oriai ir su pagarba.

IDĖJOS

1

Ypatingą dėmesį skirkite penktokų ir devintokų adaptacijai. Klasėje vienas kito nepažįstantys mokiniai labiau bijo vieni prieš kitus atsakinėti, suklysti, egzistuoja didesnė patyčių tikimybė. Jei jūsų mokykla turi kelias pakopas (progimnazija, ilgoji gimnazija), šį procesą pradėkite jau pavasarį prieš naujus mokslo metus – supažindinkite vaikus su būsimais pokyčiais, jų laukiančiais mokytojais, apsvarstykite galimybę penktoje arba devintoje klasėje palikti tą patį klasės auklėtoją, net jei jis vaikų jau nebemokys.

Vilniaus Barbaros Radvilaitės progimnazijoje penktų klasių auklėtojai tiesti pažinties tiltus su būsimais savo auklėtiniais pradeda dar jiems būnant ketvirtoje klasėje. Nuo pavasario būsimi auklėtojai veda mokiniams klasės valandėlę – iš pradžių kartu su pradinių klasių auklėtoju, vėliau – ir vieni. Ji(s) taip pat prisijungia prie išvykų ar edukacijų, dalyvauja išleistuvėse. Rugsėjo pirmą savaitę vyksta visų penktokų vienos dienos išvyka į gamtą – komandos formavimas, kuriame dalyvauja ne tik visi vaikai ir su jais dirbantys mokytojai, bet ir vaikų tėvai.

Vilniaus Vydūno progimnazija išbandė naują modelį – penktokų klasės auklėtoju buvo paskirtas jų pradinių klasių mokytojas. Tai padėjo užtikrinti vaikų emocinį saugumą, pozityvius vaikų, tėvų ir auklėtojo tarpusavio santykius. Kita vertus, bandymas turėjo ir iššūkių – didelis mokytojo darbo krūvis ir situacijų gausa dirbant su dviejų klasių tėvais, vaikais ir mokytojais kėlė įtampą. Ateityje progimnazija sveikintų pradinių klasių mokytojus, pasiryžusius vadovauti dviem klasėms, bet skatintų nuoseklią pasiruošimą aptariant galimas ir esamas situacijas su kitų klasių vadovais bei aktyvų bendradarbiavimą su kolegomis ir mokinių tėvais mokslo metų eigoje.

2

Naudinga ne tik vaikams, bet ir tėvams parengti visų su vaiku dirbsiančių mokytojų pristatymus. Pateikti ne tik formalią informaciją (vardas, pavardė, el. paštas, dalykas, kurio moko, kabinetas ir pan.), bet ir pridėti nuotrauką, kokį įdomų faktą apie mokytoją (ką mėgsta veikti laisvalaikio, kokius gyvūnus laiko ar pan.).

4

Penktose ir devintose klasėse sudarykite galimybes visiems dalykininkams, auklėtojams, pagalbos specialistams susitikti ir aptarti kylančius iššūkius, vaikus, kuriems reikia išskirtinės pagalbos – galbūt kitas mokytojas jau atrado metodus, kurie gali padėti kolegoms. Spręskite kylančius iššūkius kaip komanda.

3

Į mokyklos gyvenimą konstruktyviai įsitraukę tėvai – laimėjimas mokytojams, mokiniams ir patiems tėvams. Tai ne tik palengvina vaikų adaptaciją, bet keičia mokinių požiūrį į mokymąsi, kelia motyvaciją, padeda susikalbėti sprendžiant dėl amžiaus tarpsnio / elgesio/ mokymosi kylančius sunkumus.

Tam ypač svarbus geras startas! Suorganizavus tėvų susirinkimą dar prieš rugsėjo pirmąją ar pačioje mokslo metų pradžioje, pristačius mokytojus dalykininkus, supažindinus su mokyklos erdvėmis (pasidarykite ekskursiją) ir atsakius į kylančius klausimus, tikėtina, vėliau tiek mokytojams, tiek tėvams sutaupysite daug laiko. Nebijokite į susipažinimo žaidimus pakviesti ir tėvus! Tokių veiklų metu pamatysite vaikus tėvų akimis, geriau vieni kitus pažinsite.

Vilniaus Jono Basanavičiaus progimnazija, Vilniaus Antakalnio progimnazija, Vilniaus Jeruzalės progimnazija dar prieš rugsėjo 1-ą organizuoja būsimų pirmokų / penktokų apsilankymą mokykloje ir susitikimą su mokytojais / auklėtojais ar tėvų susirinkimus. **Vilniaus Jono Basanavičiaus gimnazija, Vilniaus Karoliniškių gimnazija, Vilniaus S. Daukanto gimnazija** būsimus devintų klasių mokinius prieš naujus mokslo metus kviečia į pažintinius susitikimus.

5

Pirmųjų pamokų ir klasės valandėlių metu skirkite laiko žaidimams! Taip, tai greičiausias būdas nusimesti jaudulį, išdrįsti veikti, kalbėti ir pažinti vienas kitą. Žaiskite kuo įvairesnius žaidimus, atlikite užduotis ir projektines veiklas grupėse, kurios atskleistų vaikų pomėgius ir stiprybes, klasėje pasikabinkite vaikų prisistatymus, įvairius darbus (piešinius, diplomus ir kt.), klasės nuotraukas. Žaidimai pirmose pamokose nėra laiko praradimas – tai pamatas našesniai darbui vėliau.

6

Mokymasis mieste! Ypač pirmosiomis savaitėmis išėikite ir išvažiuokite iš mokyklos į pamokas kitose erdvėse, į edukacijas, žygius, renginius. Tyrimai rodo, kad mokymasis kitose aplinkose padeda mokiniams susipažinti su klasės draugais, su kuriais klasėje ne visada pabendrauja, pasikeičia klasės dinamika. Todėl mokslo metų pradžią išnaudokite pamokoms mieste, o tam, žinoma, galite pasitelkti **„Vilnius yra mokykla“ platformą**. Net jei pradėsite mokslo metus su jau susiformavusia šeštokų ar dešimtokų klase, mokslo metų pradžia gali tapti puikia proga pagerinti socialinius ryšius tarp mokinių, pakeisti jau nusistovėjusią dinamiką ir susiformavusias grupes. Kuo aktyviau mokysitės ir įdomiau laiką leisite už mokyklos ribų, tuo tvirtesni bus tarpusavio ryšiai, vieningesnė ir darnesnė klasė.

9

Dažnai auklėtojo skambutis ar žinutė tėvus gąsdina. Pirmąjį mėnesį paskambindami tėvams dažniau, sustiprinsite ryšį ir savo autoritetą. Su tėvais dalinkitės vaikų pasiekimais, mokyklos aktualijomis, klasės išgyvenimais, išvykų / edukacijų ar kitų veiklų planais (pasiūlykite tėvams vykti drauge), tai gali būti kasmėnesinių ar trimestro laiškų forma. Nors gali atrodyti, kad laiko tam nėra, tačiau pirmosiomis savaitėmis sudėti pagrindai palengvina visų metų darbą.

Projekto „Tyrinėjimo menas“ metu keturios mokyklos – **„Žara“**, **Senvagės** ir **A. Puškino gimnazijos** bei **S. Stanevičiaus progimnazija** – dirbo su penktokų klasėmis. Visose mokyklose išryškėjo bendros tendencijos, pavyzdžiui: vaikai mažai pažįsta vieni kitus, dėl to nesijaučia saugiai ir neįsitraukia į mokymosi procesus; egzistuoja susiskaldymas klasėje ir pasiskirstymas į konfrontuojančias grupes. Ypač pasiteisinusi praktika buvo mokslo metų pradžioje skirti laiko bendram projektui, kurio temą suformuluotų patys vaikai – ar tai būtų gyvūnai, ar žaidimai, ar kas kito. Vėliau, kartu su mokiniais sutarus ir išsigryninus bendrą projekto temą, galima galvoti „ką mes norėtume sukurti?“ ir „kaip mūsų mokomieji dalykai integruojasi į šį projektą?“. Po projekto sukurtas rekomendacijas ugdytojams kviečiame skaityti [ČIA](#).

7

Su mokiniais (ir ne tik auklėtiniais) kurkite savo klasės ritualus nuo skirtingų pasisveikinimo būdų iki sutartinių ženklų sistemos (sukryžiuoti pirštai – darau pertrauką, akies mirktelėjimas – pasikalbėkime individualiai, pasiplojimas sau per petį – buvau teisingas ar pritariu ir t. t.), skirtos identifikuoti sunkumus ar poreikius.

8

Skirkite laiko refleksijai, individualiems pokalbiams prie arbatos, pietų pertraukos metu bent kartais valgykite visi drauge, minėkite gimtadienius ir kt. Nuoširdus dėmėjimasis kaip vaikams sekasi, suteikta pagalba, palydėjimas pirmosiomis dienomis leidžia pozityviau ir drąsiau priimti pokyčius.

10

Jei klasė jau susiformavusi, ypatingą dėmesį skirkite naujiems mokiniams klasėje. Kiekvienas mokytojas, nepriklausomai nuo savo dalyko, turėtų padėti integruoti naują mokinį – per darbą grupėse, pamokas kitose erdvėse. Kaip „mokymosi draugą“ naujokui paskirkite kitą mokinį, padėsiantį susipažinti su klasiokais, įsitraukti į veiklas pertraukų metu ir geriau pažinti mokyklos erdves.

Nepamirškime: tik veikdami išvien – mokykla, šeima ir pats vaikas – galime kurti sėkmingą pradžią, kuri įkvėps visiems metams. Turite pasiteisinusių gerųjų savo mokyklos patirčių apie mokinių adaptaciją? Pasidalinkite jomis su Vilniumi, parašydami dagna@eduvilnius.lt!